

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять**

Навчальна дисципліна	Інтелектуальна власність та патентознавство
Галузь знань	G «Інженерія, виробництво та будівництво»
Спеціальність	G21 «Біотехнології та біоінженерія»
Спеціалізація	Промислова та фармацевтична біотехнологія
Форма навчання	Заочна
Кафедра	Аналітичної, фізичної та колоїдної хімії

Затверджено на засіданні кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

Розглянуто та затверджено на засіданні ЦМК зі спеціальності І8 «Фармація»
Протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

Автори:

Гождзінський С.М. – доцент кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Зайцева Г.М. – завідувачка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Пушкарьова Я.М. – доцентка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії.

Тема заняття № 1: Загальні положення про право інтелектуальної власності. Авторське право. Суміжні права.

Компетенції:

- ✓ демонструвати знання та розуміння щодо основ авторського права та суміжних прав;
- ✓ розуміти суть поняття «авторське право» з точки зору медицини;
- ✓ демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ✓ демонструвати здатність працювати в команді.

Мета:

- ✓ пояснювати взаємозв'язок авторського права й розвитку культури;
- ✓ класифікувати об'єкти та суб'єкти авторського права і суміжних прав;
- ✓ проаналізувати особисті немайнові права та майнові права автора;
- ✓ розкрити значення авторського права у сфері медицини.

Обладнання:

1. Ксерокопії Цивільного кодексу України, статті 433-448.
2. Ксерокопії Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3793-ХІІ від 23.12.1993, статті 1, 7-10, 35-37.

План та організаційна структура заняття

Назва етапу	Опис етапу	Рівні засвоєння	Час
Підготовчий (15% від тривалості заняття)	Організаційні питання	Ознайомлення	1 хв
	Формування мотивації <i>Актуальність теми:</i> авторське право в культурі та духовному розвитку суспільства відіграє важливу роль; автори літературних й художніх творів (об'єктів авторського права) потребують захисту від плагіату, недоброчесного привласнення та запозичення; в Україні в останні роки має місце тенденція зростання кількості та різноманітності порушень авторського права, зокрема піратства і плагіату.	Сприйняття	3 хв
	Контроль початкового рівня підготовки (стандартизовані засоби контролю)		8 хв

Основний (65%)	Диспут та обговорення питань відповідно до теми заняття. 1. Об'єкти та суб'єкти авторського права. 2. Об'єкти та суб'єкти суміжних прав. 3. Особисті немайнові права та майнові права автора.	Осмислення Розуміння	30 хв
	Практичні завдання. 1. Чи є порушенням авторського права копіювання фотографії в інтернеті та використання її в рекламних або інших комерційних цілях? 2. Обґрунтувати важливість знань та розуміння поняття «авторське право» для медицини. Студенти працюють у групах та разом формують відповіді на поставлені завдання та їх обґрунтування. Кожна група представляє та захищає свою відповідь.	Застосування на практиці Пошукова творча діяльність	20 хв
	Самостійна робота. Розподілити наступні об'єкти на ті, що є, і ті, що не є об'єктами авторського права: літературні твори, ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції, комп'ютерні програми, закони, укази, постанови, рішення, державні символи України, грошові знаки, емблеми, затверджені органами державної влади, художні твори, повідомлення про новини, компіляції даних (бази даних).	Застосування на практиці Пошукова творча діяльність	5 хв
	Узагальнення знань	Закріплення	5 хв
Заключний (20%)	Контроль кінцевого рівня підготовки (письмове тестування)	Відтворювання	15 хв

	Загальна оцінка навчальної діяльності студента		2 хв
	Інформування студентів про тему наступного заняття та завдання до самостійної роботи		1 хв

Рекомендована література.

Основна:

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII, статті 1, 7-15, 35-39 : станом на 5 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 433-456 (глави 36 та 37) : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

Додаткова:

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 20.06.2024).
2. World intellectual property organization. *IP Services and Resources*. URL: <http://www.wipo.int/portal/en/index.html> (дата звернення: 20.06.2024).

Питання до самопідготовки студента до практичного заняття:

1. Авторське право та суміжні права: загальні положення.
2. Об'єкти та суб'єкти авторського права і суміжних прав.

Тема заняття № 2: Промислова власність. Винаходи (корисні моделі) у біотехнології

Компетенції:

- ✓ демонструвати знання та розуміння основних засад правової охорони винаходів (корисних моделей);
- ✓ розуміти суть поняття «винахід (корисна модель)»;
- ✓ демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ✓ демонструвати здатність працювати в команді.

Мета:

- ✓ пояснювати загальні відомості щодо винаходів та корисних моделей;
- ✓ ознайомити з основними аспектами охорони прав на винаходи і корисні моделі;
- ✓ ознайомити зі зразками патентних документів, зразками патентних заявок, патентними грамотами на винаходи (корисні моделі), а також з міжнародними кодами INID;
- ✓ проаналізувати відмінність правової охорони винаходу та корисної моделі;
- ✓ розкрити особливості патентування винаходів (корисних моделей) у сфері біотехнології.

Обладнання:

1. Ксерокопії Цивільного кодексу України, статті 459-470 (глава 39).
2. Ксерокопії Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993, статті 1, 6 та 7.
- Ксерокопії наказу «Про затвердження правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» № 22 від 22.01.2001, розділи 2.3, 3.3, 6, 10 та 13.
3. Зразки патентних документів на винаходи та корисні моделі.
4. Міжнародні коди INID.
5. Зразки патентних заявок на винаходи та корисні моделі.
6. Ксерокопії оригіналів патентних грамот на винаходи та корисні моделі.

План та організаційна структура заняття

Назва етапу	Опис етапу	Рівні засвоєння	Час
Підготовчий (15% від тривалості заняття)	Організаційні питання	Ознайомлення	1 хв
	Формування мотивації <i>Актуальність теми:</i> перші винаходи в біотехнології були створені ще в доісторичні часи; особливе місце в системі цивільного права для сфери біотехнології посідає патентне право; результати	Сприйняття	3 хв

	інтелектуальної діяльності винахідників відображаються в об'єктах патентного права.		
	Контроль початкового рівня підготовки (стандартизовані засоби контролю)		8 хв
Основний (65%)	Диспут та обговорення питань відповідно до теми заняття. 1. Загальні відомості про винахід та корисну модель. 2. Основи правової охорони винаходів та корисних моделей. 3. Винаходи та корисні моделі у сфері біотехнології.	Осмислення Розуміння	30 хв
	Практичне завдання – проаналізувати відмінність між винаходом та корисною моделлю. Студенти працюють у групах та разом формують відповідь на поставлене завдання та її обґрунтування. Кожна група представляє та захищає свою відповідь.	Застосування на практиці Пошукова творча діяльність	15 хв
	Самостійна робота. Формулювання «що не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі» не є конкретним, зокрема, для винаходів у медицині й біотехнології. Які винаходи (корисні моделі), на вашу думку, у сфері медицини суперечать принципам гуманності і моралі і, відповідно, не можуть отримати правову охорону?	Застосування на практиці Пошукова творча діяльність	10 хв
	Узагальнення знань	Закріплення	5 хв
Заключний (20%)	Контроль кінцевого рівня підготовки (письмове тестування)	Відтворювання	15 хв

	Загальна оцінка навчальної діяльності студента		2 хв
	Інформування студентів про тему наступного заняття та завдання до самостійної роботи		1 хв

Рекомендована література.

Основна:

1. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII, статті 1, 6 та 7 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 459-470 (глава 39) : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

Додаткова:

1. Про затвердження Положення про Державний реєстр патентів України на корисні моделі : Наказ МОН України від 20.06.2001 р. № 469 : станом на 25 лип. 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0558-01#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
2. Про затвердження Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель : Наказ МОН України від 22.01.2001 р. № 22 : станом на 25 лип. 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

Питання до самопідготовки студента до практичного заняття:

1. Винаходи та корисні моделі: загальні положення.
2. Правова охорона винаходів і корисних моделей.

Тема заняття № 3: Об'єкти винаходу (корисної моделі) «пристрій» та «спосіб».

Компетенції:

- ✓ демонструвати знання та розуміння особливостей структури опису до об'єктів винаходу «пристрій» та «спосіб»;
- ✓ демонструвати знання та розуміння можливих суттєвих ознак об'єктів винаходу «пристрій» та «спосіб»;
- ✓ розуміти об'єкти винаходу «пристрій» та «спосіб» з точки зору медицини;
- ✓ демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ✓ демонструвати здатність працювати в команді.

Мета:

- ✓ пояснювати можливі суттєві ознаки об'єктів винаходу «пристрій» та «спосіб»;
- ✓ трактувати особливості структури опису об'єктів винаходу «пристрій» та «спосіб»;
- ✓ проаналізувати оформлення графічних матеріалів для об'єкта винаходу «пристрій»;
- ✓ класифікувати пристрої у медицині;
- ✓ проаналізувати можливі об'єкти патентування способів в Україні.

Обладнання:

1. Ксерокопії наказу «Про затвердження правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» № 22 від 22.01.2001, розділи 2.3, 3.3, 6, 10 та 13.
2. Зразки патентних документів на винаходи та корисні моделі.
3. Зразки патентних заявок на винаходи та корисні моделі.

План та організаційна структура заняття

Назва етапу	Опис етапу	Рівні засвоєння	Час
Підготовчий (15% від тривалості заняття)	Організаційні питання	Ознайомлення	1 хв
	Формування мотивації <i>Актуальність теми:</i> пристрій – досить поширений об'єкт винаходу; до пристроїв, як об'єктів винаходів (корисних моделей), належать машини, механізми, прилади тощо; якщо звернутися до Спеціалізованої бази даних «Винаходи (корисні моделі) в Україні» (заданий пошук: «лікування»), то	Сприйняття	3 хв

	найпоширенішим винаходом буде спосіб лікування.		
	Контроль початкового рівня підготовки (стандартизовані засоби контролю)		8 хв
Основний (65%)	Диспут та обговорення питань відповідно до теми заняття. 1. Можливі суттєві ознаки для характеристики об'єктів винаходу «пристрій» та «спосіб». 2. Особливості структури опису до об'єктів винаходу «пристрій» та «спосіб». 3. Об'єкти патентування способів в Україні.	Осмислення Розуміння	30 хв
	Практичне завдання. В останній редакції Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (№ 816-IX від 21.07.2020) введено нову для України норму: не можуть одержати правову охорону як винаходи (корисні моделі) хірургічні чи терапевтичні способи лікування людини або тварини, способи діагностики організму людини або тварини. Чи підтримуєте ви цю норму? Студенти працюють у групах та разом формують відповідь на поставлене завдання та її обґрунтування. Кожна група представляє та захищає свою відповідь.	Застосування на практиці Пошукова творча діяльність	15 хв
	Самостійна робота. Способи виготовлення лікарських композицій та біологічно активних добавок займають особливе місце серед інших об'єктів права інтелектуальної власності. Обґрунтувати правдивість цього твердження.	Застосування на практиці Пошукова творча діяльність	10 хв

	Узагальнення знань	Закріплення	5 хв
Заключний (20%)	Контроль кінцевого рівня підготовки (письмове тестування)	Відтворювання	15 хв
	Загальна оцінка навчальної діяльності студента		2 хв
	Інформування студентів про тему наступного заняття та завдання до самостійної роботи		1 хв

Рекомендована література.

Основна:

1. Наказ «Про затвердження правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» № 22 від 22.01.2001, розділи 3.3, 6 та 10 зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

Додаткова:

1. Про затвердження Положення про Державний реєстр патентів України на корисні моделі : Наказ МОН України від 20.06.2001 р. № 469 : станом на 25 лип. 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0558-01#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

Питання до самопідготовки студента до практичного заняття:

1. Можливі суттєві ознаки об'єктів винаходу «пристрій» та «спосіб».
2. Особливості змісту заявки на об'єкти винаходу «пристрій» та «спосіб».

Тема заняття № 4: Патентна інформація та міжнародна патентна класифікація (МПК)

Компетенції:

- ✓ демонструвати знання та розуміння основних засад проведення патентного пошуку;
- ✓ демонструвати здатність шукати, обирати й оцінювати якість джерел для проведення патентного пошуку;
- ✓ володіти навичками швидкого та релевантного пошуку інформації;
- ✓ володіти навичками застосування електронних засобів пошуку інформації;
- ✓ демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ✓ демонструвати здатність працювати в команді.

Мета:

- ✓ пояснювати поняття «патентний пошук» та його значення;
- ✓ класифікувати критерії пошуку в патентних базах даних;
- ✓ проаналізувати вибір джерела патентної інформації для патентного пошуку;
- ✓ проаналізувати можливості інтернету як джерела інформації для патентного пошуку.

Обладнання:

1. Перелік національних баз даних різних країн.

План та організаційна структура заняття

Назва етапу	Опис етапу	Рівні засвоєння	Час
Підготовчий (15% від тривалості заняття)	Організаційні питання	Ознайомлення	1 хв
	Формування мотивації <i>Актуальність теми:</i> патентний пошук проводять з метою встановлення рівня техніки для визначення новизни можливого об'єкта потенційного винаходу (корисної моделі), для звіту про патентні дослідження, при визначенні патентної чистоти продукції.	Сприйняття	3 хв
	Контроль початкового рівня підготовки (стандартизовані засоби контролю)		8 хв
Основний (65%)	Диспут та обговорення питань відповідно до теми заняття.	Осмислення Розуміння	30 хв

	1. Критерії пошуку в патентних базах даних. 2. Види патентного пошуку. 3. Вибір джерел патентної інформації для патентного пошуку.		
	Практичне завдання – обґрунтувати якість та можливості інтернету як джерела інформації для патентного пошуку. Студенти працюють у групах та разом формують відповідь на поставлене завдання та її обґрунтування. Кожна група представляє та захищає свою відповідь.	Застосування на практиці Пошукова творча діяльність	15 хв
	Самостійна робота. Який вид патентного пошуку ви вважаєте найбільш зручним та чому?	Застосування на практиці Пошукова творча діяльність	10 хв
	Узагальнення знань	Закріплення	5 хв
Заключний (20%)	Контроль кінцевого рівня підготовки (письмове тестування)	Відтворювання	15 хв
	Загальна оцінка навчальної діяльності студента		2 хв
	Інформування студентів про тему наступного заняття та завдання до самостійної роботи		1 хв

Рекомендована література.

Основна:

1. Міжнародна патентна класифікація у перекладі українською мовою, введено в дію наказом від 22.12.2021 № 292-Н/2021. URL: <https://base.uipv.org/mpk2009/index.html?level=c&version=2> (дата звернення: 20.06.2024).

2. Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніццька класифікація) у перекладі українською мовою, введено в дію наказом від 21.12.2021 № 289-Н/2021. URL: <https://nice.uipv.org/info/classes> (дата звернення: 20.06.2024).

3. Міжнародна класифікація зображувальних елементів знаків (Віденська класифікація) у перекладі українською мовою, введено в дію наказом від 11.01.2018 № 20. URL: <https://base.uipv.org/vienna/> (дата звернення: 20.06.2024).

4. Міжнародна класифікація промислових зразків (Локарнська класифікація) у перекладі українською мовою, введено в дію наказом від 07.12.2020 № 176-Н/2020.
URL: <https://base.uipv.org/locarno/> (дата звернення: 20.06.2024).

Додаткова:

1. Спеціальна інформаційна система Укрпатенту. URL: <https://sis.ukrpatent.org/uk/search/simple/> (дата звернення: 20.06.2024).

Питання до самопідготовки студента до практичного заняття:

1. Поняття «патентний пошук».
2. Джерела патентної інформації.

Тема заняття № 5: Промислові зразки. Торговельні марки та знаки походження товару

Компетенції:

- ✓ демонструвати знання та розуміння основних засад правової охорони промислових зразків;
- ✓ розуміти суть поняття «промисловий зразок» з точки зору медицини;
- ✓ знати процедуру складання та подачі заявки на промисловий зразок;
- ✓ демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ✓ демонструвати здатність працювати в команді.

Мета:

- ✓ пояснювати можливі суттєві ознаки для промислових зразків;
- ✓ ознайомити зі зразками патентних документів, зразками патентних заявок, патентними грамотами на промислові зразки;
- ✓ ознайомити з основними аспектами основ правової охорони промислових зразків;
- ✓ проаналізувати структуру заявки на промисловий зразок;
- ✓ розкрити значення промислових зразків у сфері медицини.

Обладнання:

1. Ксерокопії Цивільного кодексу України, статті 459-470 (глава 39).
2. Ксерокопії Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» № 3688-XII від 15.12.1993, статті 1, 5 та 6.
3. Зразки патентних документів на промислові зразки.
4. Міжнародні коди INID.
5. Зразки патентних заявок на промислові зразки.
6. Ксерокопії оригіналів патентних грамот на промислові зразки.

План та організаційна структура заняття

Назва етапу	Опис етапу	Рівні засвоєння	Час
Підготовчий (15% від тривалості заняття)	Організаційні питання	Ознайомлення	1 хв
	Формування мотивації <i>Актуальність теми:</i> охорона промислового зразка сприяє економічному розвитку, активізуючи художню творчість в промисловості і виробництві, а також в традиційних сферах мистецтва і художніх промислах	Сприйняття	3 хв

	Контроль початкового рівня підготовки (стандартизовані засоби контролю)		8 хв
Основний (65%)	Диспут та обговорення питань відповідно до теми заняття. 1. Промислові зразки: загальні відомості. 2. Можливі суттєві ознаки промислових зразків. 3. Знаки для товарів і послуг: загальні відомості..	Осмислення Розуміння	30 хв
	Практичне завдання – класифікувати об'єкти промислового зразка у медицині та обґрунтувати їх значимість для розвитку медицини. Студенти працюють у групах та разом формують відповідь на поставлене завдання та її обґрунтування. Кожна група представляє та захищає свою відповідь.	Застосування на практиці Пошукова творча діяльність	20 хв
	Самостійна робота. Визначити, які з наведених об'єктів належать і не належать до об'єктів промислового зразка: форма, промислові споруди, малюнок, об'єкти архітектури, друкована продукція, об'єкти газоподібних речовин, об'єкти сипких речовин.	Застосування на практиці Пошукова творча діяльність	5 хв
	Узагальнення знань	Закріплення	5 хв
Заключний (20%)	Контроль кінцевого рівня підготовки (письмове тестування)	Відтворювання	15 хв
	Загальна оцінка навчальної діяльності студента		2 хв
	Інформування студентів про тему наступного заняття та завдання до самостійної роботи		1 хв

Рекомендована література.

Основна:

1. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» № 3688-XII від 15.12.1993, статті 1, 5 та 6, зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024)
2. Цивільний кодекс України, статті 459-470 (глава 39), зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024)
3. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» № 3689-XII від 15.12.1993, статті 1, 5 та 6, зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024)

Додаткова:

1. Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на промисловий зразок та видачу ліцензії на використання промислового зразка : Наказ МОН України від 03.08.2001 р. № 574 : станом на 25 лип. 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0716-01#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
2. Про затвердження Правил складання та подання заявки на промисловий зразок : Наказ МОН України від 18.02.2002 р. № 110 : станом на 25 лип. 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-02#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

Питання до самопідготовки студента до практичного заняття:

1. Об'єкти промислового зразка.
2. Критерії охороноздатності промислового зразка.

